

ното мислене е неговата основаност върху „познанието за конкретното“, както ще го определи Леви-Строс⁸. Абстракцията, обобщението, синтезът са качества на по-късни етапи в еволюцията на човешкото отношение към света, когато то постепенно акумулира рационалното и заедно с това се отмества в посока от колективното към индивидуалното, от „външното“ към „вътрешното“.

Наивното мислене е строго реалистично, но неговият реализъм се свежда до най-елементарните си проявления, до подробностите на външния наглед, до събитието.

Ранните Вазови стихотворения – „Радецки“, „Вислец“, откъсът от „Подъл ли е българският народ?“ – притежават една специфична митопораждаща енергия, дължаща се тъкмо на този дълбинно архаичен, инфралитературен субстрат на всички равнища в тяхната структура. Този пласт на наивен митологизъм (отчасти наследен и „олитературен“ впоследствие от романтизма) генерира митическото отношение на едно по-примитивно, но точно затова и по-дълбинно равнище, отколкото някои натрапващи се чисто литературни похвати, например помпозният одически патос или натруфените сравнения с митологични и културни образи.

Остатъци от този архаичен митогенен пласт оцеляват и в „Епопея на забравените“ – върхов текст от същинския, „високия“ националномитологичен разказ на Вазов през 80-те.

Митопроизвеждащият механизъм в цикъла действа на две равнища. „Епопеята“ успява по перфектен начин да балансира рудименти на наивното митоотношение към героите, основаващо се на близкия поглед към конкретното и детайла, с модерната абстракция. Но механизмът е ефикасен не толкова с абстрактния реторичен патос, не чрез сравненията с общокултурни реалии, както обичайно се смята – не чрез патетичното намесване на Христос, Юда, Хус, Колумб, Спарта, Картаген. Това е един чисто *литературен* пласт в творбата, нещо средно между бароков орнаментализъм и неокласицистична реторика в маниера на Юго. Този пласт заема едно най-повърхностно – именно *литературно* – ниво и няма решаващ дял в митогенния капацитет на цикъла, дължащ се тъкмо на конкретното, на имената, топонимите, датата, случката, диалога, доколкото това са ефекти не просто на „историческото“, както изглежда на пръв поглед, а на фундаменталната obsesия на митосъзнанието от конкретното.

Конкретното име е, което гради пантеона и мартириалния списък. Неслучайно изграждането на Пантеона започва тъкмо със *списъка*, с припомнянето на *името*, на конкретния *жест* (родоначалната статия на Захарий Стоянов „Имената на българските въстаници, които са посегнали сами на живота си“). „Записки по българските въстания“ и „Епопея на забравените“ впоследствие продължават и абсолютизират тъкмо тази „памет за конкретното“. Модерният, историческият тип митопроизводство „помни“ и се ползва от механизми, работещи дълбоко под повърхността и на историческото, и на артикулиращата го модерна литературност. Монументални, опростено изградени герои, акцент върху *жеста* (чието първично литературно-епическо значение, да припомним, е *подвиг, геройство*), внимание към името, към поредицата от имена – това са определящи белези, общи за всеки тип идеологическо митотворческо говорене, неизменно наивно и примитивно в същността си – както християнското житие на мъченика-свещец, така и архаичният митофолклорен епос (от Херакъл до Крали Марко). Именно тези механизми – не модерно-историческият компо-